

'Lepra treft vrouwen harder door het stigma'

De kersverse hoogleraar Annemieke Geluk in het historische Academiegebouw van de Universiteit Leiden. 'Ik ben onderzoeker, ik weet: verandering kost tijd. Pas 300 jaar na de oprichting van de Universiteit Leiden werd de eerste vrouwelijke hoogleraar aangesteld.'

FOTO PETER FRANKEN

Lepra de wereld uit helpen - het klinkt als een levensgrote ambitie. Maar de kersverse hoogleraar Annemieke Geluk (49), immunoloog bij het LUMC, is ervan overtuigd dat dit op termijn haalbaar is en werkt keihard aan testen voor vroegdiagnostiek. De Boskoopse tracht zo een verschil te maken in landen ver van hier - maar ook dichterbij wil ze inspireren. 'Het is mogelijk hogerop te komen, ook als vrouw en moeder.'

TEKST ANNE KOMPAGNIE BEELD PETER FRANKEN

In het Leids Universitair Medisch Centrum vult hoogleraar Annemieke Geluk lange werkweken met haar onderzoek naar diagnostische testen voor lepradetectie. Testen, die ook uitvoerbaar moeten zijn in provisorische klinieken in landen als India, Nepal, Brazilië, Bangladesh, Ethiopië.

„Nu is het nog zo dat lepra alleen klinisch gediagnosticeerd kan worden, wanneer er dus al huid- of zenuwschade heeft plaatsgevonden. Als we lepra echt de wereld uit willen helpen - en ik ben er persoonlijk van overtuigd dat dat op termijn haalbaar is - dan is vroegdiagnostiek essentieel.”

Daar werkt Geluk met andere wetenschappers momenteel heel hard aan: een eenvoudige test, waarmee met een druppeltje bloed van de vingertop snel een diagnose gesteld kan worden - ook als de ziekte zich nog in een heel pril stadium bevindt. „De voordelen zijn legio: straks kunnen in één keer hele groepen in bijvoorbeeld het moeilijk bereikbare Amazonegebied worden getest. En zo nodig behandeld - nog voordat er enige zenuwschade plaatsheeft.”

Lepra de wereld uithelpen, het is nogal een ambitie. Eentje die past bij Geluk, want ambitieus is ze zeker. Vorige maand sprak ze haar oratie uit aan de Universiteit Leiden. Met daarin de wetenschappelijke uiteenzetting over lepra, maar ook een pleidooi voor meer vrouwen in de wetenschappelijke top. „Ja, ook ik ben moeder van twee kinderen en ook ik heb er na hun geboorte voor gekozen vier dagen per week te gaan werken, zodat ik wat meer thuis was bij mijn zoon en dochter. Maar inmiddels zijn dat twee tieners en werk ik weer meer dan voltijds met hart en ziel aan de ontwikkeling van testen, die allerlei infectieziekten - voorkomend in het verre buitenland, maar ook autoimmuunziekten in Nederland - eerder moeten detecteren.”

Moederschap hoeft die ambitie niet in de weg te zitten, vindt Geluk. „Al is dat nog wel het beeld in Nederland: vrouwen krijgen op den duur kinderen en gaan minder werken of stoppen zelfs. In dat opzicht heb ik met verbazing gekeken naar landen als Brazilië, waar vrouwen in de upperclass verschillende meisjes in dienst

hebben. Voor het huishouden, voor de tuin en ook voor de kinderen. In Nederland hikken we aan tegen dure bso's, voegschoolse opvang die niet altijd beschikbaar is, beperkte opvangplaatsen.” Maar dan nog hoeft dat uiteindelijk geen beletsel te zijn, vindt Geluk. „We werken tegenwoordig allemaal tot ons 67ste. Als je een paar jaren iets minder vol vooruit kan vanwege opgroeiende kinderen, dan is dat zo. Daarna is er nog tijd en ruimte genoeg om vol gas te geven. Wanneer ik een man was geweest was ik misschien eerder hoogleraar geworden dan nu het geval is. Maar het moederschap heeft niet verhinderd dat ik ben waar ik nu ben. Het is mogelijk; dat wil ik andere vrouwen ook meegeven.”

Meer vrouwen werkzaam in de hogere wetenschappelijke posities, dat heeft tal van voordelen, stelt Geluk. „Vrouwen denken anders dan mannen, hoe genuanceerd dat verschil soms ook ligt. Dat is bij onderzoek niet anders: als je een goede afspiegeling hebt in een onderzoeksteam, dan krijg je een completer en dus betere uitkomst.”

Paardenmiddel

Quota, zoals die ook in het bedrijfsleven gelden, zijn volgens Geluk een paardenmiddel. „Omdat dan altijd aan die vrouw op een toppositie zal kleven: was ze hier wel gekomen als ze een man was? Kwaliteit moet voorop staan, dan pas sekse. Maar ik vind het wel van groot belang, dat in elk geval benoemingscommissies bestaan uit zowel mannen als vrouwen.”

Bewustwording van de inhaalslag die nog te maken valt is stap één, vindt de Boskoopse. „Ik ben onderzoeker, ik weet: verandering kost tijd. Pas 300 jaar na de oprichting van de Universiteit Leiden werd de eerste vrouwelijke hoogleraar aangesteld. Het is een illusie te denken, dat dit binnen een paar jaar is opgelost. En er zijn lichtpuntjes te melden: het aantal

vrouwen op hoge posities groeit langzaam maar zeker."

Dat blijkt ook uit de Monitor Women Professors 2015 van het landelijk netwerk vrouwelijke hoogleraren. Toch blijft er een gat: 53,4 procent van de afgestudeerde studenten is vrouwelijk, maar hoe hoger de academische posities is, hoe lager het aandeel van vrouwen.

Met haar werk wil Geluk zich sterk maken voor Nederlandse vrouwen - maar ze helpt natuurlijk vooral ook vrouwen in ontwikkelingsgebied.

„Lepra treft mannen en vrouwen, maar die laatste categorie vaak nog harder. Er zit een enorm stigma op de ziekte, soms nog erger dan op hiv. Zo erg, dat het in sommige gebieden verzwegen wordt wanneer iemand het onder de leden heeft. 'Ik moet nog trouwen, met lepra zal niemand mij nog willen', verklaarde een meisje uit Nepal ooit dat stilzwijgen aan mijn collega. Schrijnend, want in een vroeg stadium is het prima te behandelen."

Knuffels

Hoewel Geluk zichzelf vooral ziet als 'een echt labpersoon' die nauwelijks contact heeft met patiënten zelf, laat het leed in de werkgebieden haar niet koud. „Zo had ik eens een grote actie Knuffels voor Kathmandu op poten gezet. Op de Boskoopse school van mijn kinderen stond een doos, daar konden oude knuffels in verzameld worden die bedoeld waren voor de allerarmste kinderen in Kathmandu, die ontwormd moesten worden. De knuffels boden troost." Het is ook voor die kinderen van belang, dat de leprasneltest snel wordt ontwikkeld. „Hele schoolklassen kunnen zo in één klap worden gecontroleerd, zoveel efficiënter dan nu het geval is. Maar overhaasten heeft geen zin: het kost tijd voordat die test echt gebruiksklaar is."

Net zoals het tijd kost voordat de wetenschappelijke wereld een gedegen afspiegeling zal zijn van de maatschappij met mannen en

vrouwen. „Je kan ongeduldig zijn, quota invoeren, percentages afdwingen, maar als wetenschapper weet ik: maatschappelijke processen gaan langzaam. Als meisjes die nu naar school gaan opgroeien met het idee dat hun mogelijkheden oneindig zijn, dat het goed is om af en toe met je vuist op tafel te slaan, gaan we dat uiteindelijk zeker merken in het aantal vrouwen op wetenschappelijke topposities in dit land."

interview